ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 6ης Οκτωβρίου 2009 *

Στην υπόθεση C-438/07,

με αντικείμενο προσφυγή του άρθρου 226 ΕΚ λόγω παραβάσεως, ασκηθείσα στις 18 Σεπτεμβρίου 2007,

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους I. Koskinen και L. Parpala καθώς και από τις M. Πατακιά και S. Pardo Quintillán, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

προσφεύγουσα,

κατά

Βασιλείου της Σουηδίας, εκπροσωπουμένου από την A. Falk,

καθού,

* Γλώσσα διαδικασίας: η σουηδική.

υποστηριζομένου από τη

Δημοκρατία της Φινλανδίας, εκπροσωπούμενη από τον J. Heliskoski και την A. Guimaraes-Purokoski,

παρεμβαίνουσα,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Rosas, πρόεδρο τμήματος, A. Ó Caoimh, J. Klučka, U. Lõhmus και A. Arabadjiev (εισηγητή), δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott
γραμματέας: C. Strömholm, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 19ης Φεβρουαρίου 2009,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 26ης Μαρτίου 2009,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με την προσφυγή της, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ζητεί από το Δικαστήριο να αναγνωρίσει ότι το Βασίλειο της Σουηδίας, παραλείποντας να μεριμνήσει ώστε, το αργότερο στις 31 Δεκεμβρίου 1998, όλες οι απορρίψεις των σταθμών επεξεργασίας αστικών λυμάτων που προέρχονται σε οικισμούς με ισοδύναμο πληθυσμό (ι.π.) άνω των 10 000, οι οποίες καταλήγουν απευθείας στις ευαίσθητες περιοχές ή στις οικείες λεκάνες υδροσυλλογής, να ανταποκρίνονται στις σχετικές προδιαγραφές του παραρτήματος Ι της οδηγίας 91/271/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1991, για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων (ΕΕ L 135, σ. 40), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 98/15/ΕΚ της Επιτροπής, της 27ης Φεβρουαρίου 1998 (ΕΕ L 67, σ. 29, στο εξής: οδηγία 91/271), παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 5, παράγραφοι 2, 3 και 5, της οδηγίας 91/271.

Το νομικό πλαίσιο

Η Σύμβαση για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος της περιοχής της Βαλτικής Θάλασσας

2 Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα έχει υπογράψει, μαζί με ορισμένα κράτη μέλη και τη Ρωσική Ομοσπονδία, τη Σύμβαση για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος της περιοχής της Βαλτικής Θάλασσας (αναθεωρημένη σύμβαση του Ελσίνκι, 1992) (ΕΕ 1994, L 73, σ. 20, στο εξής: Σύμβαση για τη Βαλτική Θάλασσα), που εγκρίθηκε με την απόφαση 94/157/ΕΚ του Συμβουλίου, της 21ης Φεβρουαρίου 1994, σχετικά με τη σύναψη, εξ ονόματος της Κοινότητας, της σύμβασης για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος της περιοχής της Βαλτικής Θάλασσας (αναθεωρημένη σύμβαση του Ελσίνκι, 1992) (ΕΕ L 73, σ. 19).

Η κοινοτική νομοθεσία

3 Σύμφωνα με το άρθρο της 1, η οδηγία 91/271 αφορά τη συλλογή, την επεξεργασία και την απόρριψη αστικών λυμάτων καθώς και την επεξεργασία και την απόρριψη λυμάτων από ορισμένους βιομηχανικούς τομείς, αποσκοπεί δε στην προστασία του περιβάλλοντος από τις αρνητικές επιπτώσεις της απόρριψης αυτών των λυμάτων.

4 Το άρθρο 2 της οδηγίας αυτής ορίζει τα εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

1) "Αστικά λύματα": τα οικιακά λύματα ή το μείγμα οικιακών με βιομηχανικά λύματα ή/και όμβρια ύδατα

[…]

4) "Οικισμοί": οι περιοχές στις οποίες ο πληθυσμός ή/και οι οικονομικές δραστηριότητες είναι επαρκώς συγκεντρωμένα ώστε τα αστικά λύματα να μπορούν να συλλέγονται και να διοχετεύονται σε σταθμό επεξεργασίας αστικών λυμάτων ή σε τελικό σημείο απόρριψης

5) "Δίκτυο αποχέτευσης": το σύστημα αγωγών που συλλέγει και διοχετεύει τα αστικά λύματα

6) “1 ι.π. (μονάδα ισοδύναμου πληθυσμού)”: το αποικοδομήσιμο οργανικό φορτίο που παρουσιάζει βιομηχανικές ανάγκες σε οξυγόνο πέντε ημερών (BOD 5) ίσες προς 60 g/ημέρα

[…]

8) “Δευτεροβάθμια επεξεργασία”: η επεξεργασία των αστικών λυμάτων με μέθοδο που, κατά κανόνα, περιλαμβάνει βιολογική επεξεργασία με δευτεροβάθμια καθίζηση, ή με άλλες μεθόδους διά των οποίων τηρούνται οι απαιτήσεις που καθορίζονται στον πίνακα 1 του παραρτήματος Ι

9) “Κατάλληλη επεξεργασία”: η επεξεργασία των αστικών λυμάτων με μέθοδο ή/και σύστημα διάθεσης που επιτρέπει στα ύδατα υποδοχής να ανταποκρίνονται στους σχετικούς ποιοτικούς στόχους και στις συναφείς διατάξεις της παρούσας οδηγίας και άλλων κοινοτικών οδηγιών

[…]

11) “Ευτροφισμός”: ο εμπλουτισμός των υδάτων με θρεπτικές ουσίες, ιδίως ενώσεις αζώτου ή/και φωσφόρου, που προκαλεί την ταχύτερη ανάπτυξη φυκών και ανωτέρων μορφών φυτικής ζωής, με συνακόλουθη ανεπιθύμητη διαταραχή της ισορροπίας των οργανισμών που ζουν στα ύδατα και υποβάθμιση της ποιότητας των εν λόγω υδάτων

[…]

13) “Παράκτια ύδατα”: τα ύδατα πέραν της γραμμής της αμπώτιδας ή του εξωτερικού ορίου των εκβολών ενός ποταμού.»

5 Οι γενικοί κανόνες που ισχύουν για τα λύματα που αφορά η εν λόγω οδηγία περιλαμβάνονται στο άρθρο 4 της οδηγίας, η παράγραφος 1 του οποίου προβλέπει τα ακόλουθα:

«Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε τα αστικά λύματα που διοχετεύονται σε αποχετευτικά δίκτυα να υποβάλλονται, πριν από την απόρριψή τους, σε δευτεροβάθμια ή σε ισοδύναμη επεξεργασία […]».

6 Το άρθρο 5 της οδηγίας 91/271 ορίζει τα εξής:

«1. Για τους σκοπούς της παραγράφου 2, τα κράτη μέλη προσδιορίζουν, μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1993, τις ευαίσθητες περιοχές σύμφωνα με τα κριτήρια που καθορίζονται στο παράρτημα ΙΙ.

2. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε, πριν από την απόρριψή τους σε ευαίσθητες περιοχές, τα αστικά λύματα που διοχετεύονται σε αποχετευτικά δίκτυα να υποβάλλονται, το αργότερο μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1998, σε επεξεργασία αυστηρότερη από εκείνη που περιγράφεται στο άρθρο 4, για όλες τις απορρίψεις από οικισμούς με ι.π. άνω των 10 000.

3. Οι απορρίψεις από τους περιγραφόμενους στην παράγραφο 2 σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων πρέπει να πληρούν τις σχετικές απαιτήσεις του παραρτήματος Ι, σημείο Β. […]

[…]

5. Οι απορρίψεις από σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων που βρίσκονται στις οικείες λεκάνες υδροσυλλογής ευαίσθητων περιοχών και συμβάλλουν στη ρύπανση των περιοχών αυτών υπόκεινται στις παραγράφους 2, 3 και 4.

[…]»

7 Οι παράγραφοι 2 και 3 του παραρτήματος Ι, σημείο Β, της οδηγίας αυτής έχουν ως εξής:

«2. Οι απορρίψεις από σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων, οι οποίες υποβάλλονται σε επεξεργασία, σύμφωνα με τα άρθρα 4 και 5 της παρούσας οδηγίας, πρέπει να πληρούν τις απαιτήσεις που παρατίθενται στον πίνακα 1.

3. Επιπλέον, οι απορρίψεις από σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων προς τις ευαίσθητες περιοχές όπου παρουσιάζεται ευτροφισμός, όπως προσδιορίζονται στο παράρτημα ΙΙ, σημείο Α, στοιχείο α΄, πρέπει να πληρούν τις απαιτήσεις που παρατίθενται στον πίνακα 2 του παρόντος παραρτήματος.»

8 Ο πίνακας 2 του εν λόγω παραρτήματος Ι έχει ως εξής:

«Πίνακας 2: Απαιτήσεις για απορρίψεις από σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων σε ευαίσθητες περιοχές όπου παρουσιάζεται ευτροφισμός, όπως προσδιορίζονται στο

παράρτημα ΙΙ, σημείο Α, στοιχείο α΄. Αναλόγως των τοπικών συνθηκών, εφαρμόζεται η μία ή και οι δύο παράμετροι. Εφαρμόζεται η τιμή συγκέντρωσης ή το ποσοστό μείωσης.»

9 Σύμφωνα με τη δεύτερη παράμετρο αυτού του πίνακα, το ολικό άζωτο πρέπει είτε να παρουσιάζει μέγιστη συγκέντρωση 15 mg/l όσον αφορά τους οικισμούς με ι.π. μεταξύ 10 000 και 100 000 και 10 mg/l όσον αφορά τους μεγαλύτερους οικισμούς είτε να εμφανίζει ελάχιστη εκατοστιαία μείωση 70 έως 80 %.

10 Το παράρτημα ΙΙ, σημείο Α, στοιχείο α΄, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 91/271 προβλέπει τα ακόλουθα:

«Όταν εξετάζεται ποια θρεπτικά συστατικά πρέπει να μειωθούν με περαιτέρω επεξεργασία, μπορούν να λαμβάνονται υπόψη τα εξής στοιχεία:

i) λίμνες και ρεύματα τα οποία καταλήγουν σε λίμνες/ταμιευτήρες/κλειστούς όρμους που διαπιστώνεται ότι έχουν ασθενή εναλλαγή ύδατος, οπότε μπορεί να συμβεί συσσώρευση. Στις περιοχές αυτές, η επεξεργασία πρέπει να περιλαμβάνει την αφαίρεση του φωσφόρου, εκτός εάν μπορεί να αποδειχθεί ότι η αφαίρεση δεν θα επηρεάσει το επίπεδο ευτροφισμού. Όπου πραγματοποιούνται απορρίψεις από μεγάλους οικισμούς, μπορεί επίσης να εξεταστεί η αφαίρεση του αζώτου

ii) εκβολές ποταμών, όρμοι και άλλα παράκτια ύδατα που διαπιστώνεται ότι έχουν ασθενή εναλλαγή ύδατος ή που δέχονται μεγάλες ποσότητες θρεπτικών συστατικών. Οι απορρίψεις από μικρούς οικισμούς συνήθως είναι δευτερεύουσας σημασίας στις περιοχές αυτές, αλλά, για τους μεγάλους οικισμούς, η επεξεργασία πρέπει να περιλαμβάνει την αφαίρεση του φωσφόρου ή/και του αζώτου, εκτός αν μπορεί να αποδειχθεί ότι η αφαίρεση αυτή δεν θα επηρεάσει το επίπεδο ευτροφισμού.»

Η εθνική νομοθεσία

11 Από την περιγραφή της εθνικής νομοθεσίας που περιέχεται στα υπομνήματα του Βασιλείου της Σουηδίας προκύπτει ότι όλες οι δραστηριότητες καθώς και τα μέτρα που έχουν μη αμελητέα σημασία για το περιβάλλον εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του σουηδικού κώδικα περιβάλλοντος (miljöbalken). Εξάλλου, κάθε σουηδικός σταθμός επεξεργασίας αστικών λυμάτων προερχομένων από οικισμούς με ι.π. άνω των 2 000 πρέπει να διαθέτει άδεια, η οποία χορηγείται μετά από αξιολόγηση κατά περίπτωση. Στο πλαίσιο της εξέτασης της αίτησης για τη χορήγηση άδειας, γίνεται σφαιρική αξιολόγηση της κατάστασης της ζώνης υποδοχής, η οποία στηρίζεται στις συνολικές απορρίψεις που προέρχονται από ένα σύνολο πηγών, καθώς και αξιολόγηση των επιπτώσεων των απορρίψεων αυτών στα επόμενα στάδια.

Η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία

12 Το 1994, το Βασίλειο της Σουηδίας χαρακτήρισε όλα τα ύδατά του ως ευαίσθητες περιοχές. Το 1998 και το 2000, επιβεβαίωσε την κατάταξη αυτή στην Επιτροπή. Επιπλέον, το κράτος μέλος αυτό ανέφερε ότι είχε χρησιμοποιήσει ως κριτήριο τον ευτροφισμό και ότι το είδος της απαιτούμενης επεξεργασίας καθοριζόταν με βάση τις συγκεκριμένες υδάτινες μάζες. Κατά το Βασίλειο της Σουηδίας, δυνάμει των κριτηρίων του παραρτήματος ΙΙ, σημείο Α, στοιχείο α΄, περιπτώσεις i και ii, της οδηγίας, 91/271, το σύνολο του σουηδικού εδάφους είναι ευαίσθητο στον ευτροφισμό ή στον κίνδυνο εμφάνισης ευτροφισμού λόγω των απορρίψεων φωσφόρου.

13 Στις 23 Οκτωβρίου 2002, η Επιτροπή απηύθυνε στο Βασίλειο της Σουηδίας έγγραφη όχληση υποστηρίζοντας ότι το κράτος μέλος αυτό δεν είχε συμμορφωθεί προς τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 5 της οδηγίας 91/271. Η παράβαση συνίστατο στο ότι όλες οι απορρίψεις από σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων στις ευαίσθητες περιοχές δεν ανταποκρίνονταν στις επιταγές του παραρτήματος Ι, σημείο Β, της εν λόγω οδηγίας. Το Βασίλειο της Σουηδίας όφειλε να συμμορφωθεί το αργότερο μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1998 προς τις επιταγές αυτές, οι οποίες έχουν εφαρμογή σε όλες τις απορρίψεις που προέρχονται από σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων από οικισμούς με ι.π. άνω των 10 000 καθώς και σε όλες τις απορρίψεις τέτοιων σταθμών επεξεργασίας που βρίσκονται στις λεκάνες υδροσυλλογής ευαίσθητων περιοχών.

14 Με την από 5 Φεβρουαρίου 2003 απάντησή του, το Βασίλειο της Σουηδίας αντέκρουσε τους ισχυρισμούς της Επιτροπής υποστηρίζοντας ότι τηρούσε την οδηγία 91/271. Οι σουηδικές αρχές θεωρούσαν ότι δεν ήταν αναγκαία η αφαίρεση του αζώτου που περιέχεται στα ύδατα που απορρίπτονται στη Βαλτική Θάλασσα από τους σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων προερχομένων από οικισμούς με ι.π. άνω των 10 000 που βρίσκονται στις περιοχές βορείως του Δήμου του Norrtälje. Οι εν λόγω αρχές θεωρούσαν, εξάλλου, ότι οι απορρίψεις αζώτου από σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων άλλων οικισμών με ι.π. άνω των 10 000 που βρίσκονται στην κεντρική και μεσημβρινή Σουηδία δεν συνέβαλλαν στον ευτροφισμό των παράκτιων υδάτων, καθόσον υπάρχει επαρκής φυσική κατακράτηση αζώτου κατά τη διέλευση των υδάτων μέσω της λεκάνης υδροσυλλογής από την πηγή της ρύπανσης προς τη θάλασσα.

15 Την 1η Απριλίου 2004, η Επιτροπή απηύθυνε στο Βασίλειο της Σουηδίας αιτιολογημένη γνώμη, στην οποία παρέθετε επιστημονικές μελέτες που πιστοποιούσαν ότι η αφαίρεση του αζώτου που περιέχεται στα ύδατα που καταλήγουν στον Έσω Βοθνικό Κόλπο και στο Βοθνικό Πέλαγος επηρέαζαν το επίπεδο ευτροφισμού στη Βαλτική Θάλασσα αυτή καθαυτήν. Η Επιτροπή ανέφερε ότι όλα τα ύδατα που απορρίπτονται στη Βαλτική Θάλασσα, συμπεριλαμβανομένων του Έσω Βοθνικού Κόλπου και του Βοθνικού Πελάγους, από τους σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων προερχομένων από οικισμούς με ι.π. άνω των 10 000 έπρεπε να υποβάλλονται σε επεξεργασία αφαίρεσης τόσο του φωσφόρου όσο και του αζώτου.

16 Η Επιτροπή έκρινε, εξάλλου, ότι οι απορρίψεις αζώτου από τους σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων προερχομένων από οικισμούς με ι.π. άνω των 10 000 στις κεντρικές και μεσημβρινές περιοχές της Σουηδίας συνέβαλλαν στη ρύπανση της Βαλτικής Θάλασσας, η οποία αποτελεί ευαίσθητη περιοχή. Συναφώς, η Επιτροπή επισήμανε ότι η φυσική κατακράτηση στις λεκάνες υδροσυλλογής δεν συνιστούσε αποδεκτή μέθοδο μείωσης του φορτίου αζώτου για τις παράκτιες ζώνες.

17 Το Βασίλειο της Σουηδίας απάντησε στην αιτιολογημένη γνώμη της Επιτροπής με επιστολές της 14ης και της 22ας Ιουνίου 2004, αναφέροντας ότι, οσάκις ένα κράτος μέλος καλείται να λάβει θέση σχετικά με περιοχές που είναι ευαίσθητες στον ευτροφισμό, κατά την έννοια της οδηγίας 91/271, οφείλει επίσης να εκτιμήσει ποιες θρεπτικές ουσίες συμβάλλουν στον ευτροφισμό. Όταν το κράτος μέλος αυτό έχει λάβει θέση επί του θέματος αυτού, πρέπει να μεριμνά ώστε να πραγματοποιείται αυστηρότερη επεξεργασία του αζώτου και/ή του φωσφόρου, αναλόγως των τοπικών συνθηκών. Το Βασίλειο της Σουηδίας υπογράμμισε, εξάλλου, ότι τα κράτη μέλη είναι ελεύθερα να επιλέγουν τη μέθοδο που επιθυμούν να χρησιμοποιήσουν για την αφαίρεση του αζώτου από τα αστικά λύματα. Συνεπώς, η οδηγία 91/271 πρέπει να

ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι η φυσική κατακράτηση πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ως μέθοδος αφαίρεσης του αζώτου από τα αστικά λύματα που προέρχονται από τα εσωτερικά εδάφη και τα οποία καταλήγουν στους ποταμούς ή στα υδάτινα ρεύματα και διοχετεύονται στη συνέχεια στις ευαίσθητες παράκτιες ζώνες.

18 Μη ικανοποιηθείσα από την απάντηση του Βασιλείου της Σουηδίας, στην εν λόγω αιτιολογημένη γνώμη, η Επιτροπή άσκησε την υπό κρίση προσφυγή.

19 Με διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου της 28ης Ιανουαρίου 2008, επιτράπηκε στη Δημοκρατία της Φινλανδίας να παρέμβει υπέρ του Βασιλείου της Σουηδίας.

Επί της προσφυγής

Επιχειρήματα των διαδίκων

20 Το Βασίλειο της Σουηδίας έχει κατατάξει σε πέντε ομάδες, που αναφέρονται στα πέντε πρώτα παραρτήματα του υπομνήματος αντικρούσεως, τους 141 σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων από οικισμούς με ι.π. άνω των 10 000 των οποίων οι απορρίψεις καταλήγουν απευθείας στις ευαίσθητες περιοχές ή στις οικείες λεκάνες υδροσυλλογής.

21 Το κράτος μέλος αυτό, με το υπόμνημα ανταπαντήσεως, διευκρίνισε ότι έπρεπε να διορθωθεί η κατάσταση 5 από τους εν λόγω 141 σταθμούς επεξεργασίας. Έτσι, οι σταθμοί επεξεργασίας των οικισμών, αφενός, του Kristianstad και, αφετέρου, του Jönköping και του Huskvarna, που αποτελούν πλέον ενιαίο οικισμό, πρέπει να απαλειφθούν από το παράρτημα 1 του υπομνήματος αντικρούσεως αυτού του κράτους μέλους και να προστεθούν στο παράρτημα 3 του υπομνήματος αυτού. Ο σταθμός

επεξεργασίας του Lysekil πρέπει να απαλειφθεί από το εν λόγω παράρτημα 1 και να προστεθεί στο παράτημα 2 του εν λόγω υπομνήματος. Τέλος, ο σταθμός επεξεργασίας του Hammarö πρέπει να απαλειφθεί από το παράρτημα 2 του υπομνήματος αντικρούσεως του Βασιλείου της Σουηδίας και να προστεθεί στο παράρτημα 1 του υπομνήματος αυτού.

22 Πρώτον, το παράρτημα 1 του υπομνήματος αντικρούσεως του Βασιλείου της Σουηδίας, όπως τροποποιήθηκε με το υπόμνημα ανταπαντήσεως (στο εξής: τροποποιημένο παράρτημα 1), καταγράφει τους σταθμούς επεξεργασίας τους οποίους το κράτος μέλος αυτό θεωρεί σύμφωνους προς τις επιταγές της οδηγίας 91/271. Κατά το καθού, δεν στοιχειοθετείται παράβαση όσον αφορά τους εν λόγω σταθμούς, καθόσον διαθέτουν όλοι ειδικό εξοπλισμό αφαίρεσης του αζώτου ο οποίος ανταποκρίνεται στις επιταγές της οδηγίας αυτής. Η Επιτροπή περιορίζεται να παρατηρήσει ότι οι σταθμοί επεξεργασίας του Eslöv, του Kristianstad και του Jönköping δεν αφαιρούν το άζωτο από τα αστικά λύματα που επεξεργάζονται, κατά παράβαση της εν λόγω οδηγίας.

23 Δεύτερον, όσον αφορά, αφενός, τους σταθμούς επεξεργασίας που απαριθμούνται στο παράρτημα 2 του υπομνήματος αντικρούσεως του Βασιλείου της Σουηδίας, όπως τροποποιήθηκε με το υπόμνημα ανταπαντήσεως (στο εξής: τροποποιημένο παράρτημα 2), και, αφετέρου, τους σταθμούς επεξεργασίας που απαριθμούνται στο παράρτημα 3 του υπομνήματος αντικρούσεως, όπως τροποποιήθηκε με το εν λόγω υπόμνημα ανταπαντήσεως (στο εξής: τροποποιημένο παράρτημα 3), η Επιτροπή αναφέρει ότι δέχεται τη θέση του Βασιλείου της Σουηδίας σύμφωνα με την οποία οι εν λόγω σταθμοί δεν ανταποκρίνονται στις επιταγές της οδηγίας 91/271, καθόσον οι μεν πρώτοι δεν είναι εξοπλισμένοι για την αφαίρεση του αζώτου, οι δε δεύτεροι δεν αφαιρούν επαρκώς το άζωτο από τα αστικά λύματα που επεξεργάζονται.

24 Τρίτον, όσον αφορά τους σταθμούς που απαριθμούνται στο παράρτημα 5 του υπομνήματος αντικρούσεως του Βασιλείου της Σουηδίας, η Επιτροπή τους διακρίνει αναλόγως του αν οι απορρίψεις τους καταλήγουν απευθείας ή εμμέσως στον Έσω Βοθνικό Κόλπο ή αν καταλήγουν απευθείας ή εμμέσως στο Βοθνικό Πέλαγος. Η Επιτροπή θεωρεί ότι, εφόσον το μεγαλύτερο μέρος των σουηδικών εσωτερικών υδάτων καταλήγει στη Βαλτική Θάλασσα αυτή καθαυτήν, της οποίας ο ευτροφισμός οφείλεται κυρίως στον φωσφόρο και το άζωτο, αυτές οι υδάτινες μάζες πρέπει να θεωρούνται ευαίσθητες στις δύο αυτές θρεπτικές ουσίες. Συνεπώς, κατά την Επιτροπή, όλοι οι σταθμοί αυτοί οφείλουν, εκτός από τον φωσφόρο, να προβαίνουν και σε αυστηρότερη επεξεργασία του αζώτου κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφοι 2, 3 και 5, της οδηγίας 91/271 (στο εξής: τριτοβάθμια επεξεργασία).

25 Η Επιτροπή δέχεται ότι τα ύδατα του Έσω Βοθνικού Κόλπου είναι ευαίσθητα μόνο στον φωσφόρο, θεωρεί όμως ότι ο Έσω Βοθνικός Κόλπος δεν μπορεί να λαμβάνεται υπόψη μεμονωμένως καθόσον θρεπτικές ουσίες, συμπεριλαμβανομένου του αζώτου, μετακινούνται από τη θαλάσσια λεκάνη του προς άλλα τμήματα της Βαλτικής Θάλασσας. Η Επιτροπή, στηριζόμενη μεταξύ άλλων σε έκθεση που καταρτίστηκε μετά από αίτησή της το 2003 από το Water Research Center σχετικά με τη μεταφορά της οδηγίας 91/271 στη σουηδική έννομη τάξη (στο εξής: έκθεση του 2003), υποστηρίζει ότι τα ύδατα του Βοθνικού Πελάγους είναι, τουλάχιστον εν μέρει, ευαίσθητα στο άζωτο. Έτσι, η ροή των υδάτων που προέρχονται από τον Έσω Βοθνικό Κόλπο και το Βοθνικό Πέλαγος προς τη Βαλτική Θάλασσα αυτή καθαυτήν συνεπάγεται μετακίνηση σημαντικής ποσότητας αζώτου.

26 Τέλος, όσον αφορά τους σταθμούς που απαριθμούνται στο παράρτημα 4 του υπομνήματος αντικρούσεως του Βασιλείου της Σουηδίας, και οι οποίοι θεωρούνται από το κράτος μέλος αυτό ως σύμφωνοι προς τις επιταγές της οδηγίας 91/271, δεν είναι αναγκαία η αφαίρεση του αζώτου, καθόσον η φυσική κατακράτηση είναι τόσο σημαντική ώστε οι απορρίψεις τους δεν συμβάλλουν στον ευτροφισμό των παράκτιων υδάτων. Με το υπόμνημα παρεμβάσεώς της, η Δημοκρατία της Φινλανδίας προσθέτει συναφώς ότι μια τέτοια διαδικασία φυσικής εξυγίανσης μπορεί να ληφθεί υπόψη κατά την εκτίμηση, σύμφωνα με την εν λόγω οδηγία, του κατά πόσον είναι αναγκαία η αφαίρεση του αζώτου. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι τα ποσοστά κατακράτησης που επικαλείται το Βασίλειο της Σουηδίας δεν επιτρέπουν επαρκή αφαίρεση του αζώτου και ότι οι υπολογισμοί του στηρίζονται στη μέση μείωση του αζώτου, πράγμα το οποίο δεν επιτρέπει η οδηγία 91/271. Συνεπώς, η κατακράτηση δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ανταποκρινόμενη στις επιταγές του πίνακα 2 του παραρτήματος 1 της εν λόγω οδηγίας, όσον αφορά ένα επαρκές και σταθερό επίπεδο επεξεργασίας.

27 Με το υπόμνημα απαντήσεως, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι από την υποχρέωση εξασφάλισης υψηλού επιπέδου προστασίας βάσει των αρχών της προφύλαξης και της προληπτικής δράσης, που καθορίστηκε για την πολιτική της Κοινότητας στον τομέα του περιβάλλοντος με το άρθρο 174, παράγραφος 2, ΕΚ και επιβεβαιώθηκε από πάγια νομολογία, προκύπτει ότι είναι προτιμότερη η διόρθωση της ρύπανσης στην πηγή. Συναφώς, η Επιτροπή είναι της γνώμης ότι το Βασίλειο της Σουηδίας δεν απέδειξε ότι η αφαίρεση του αζώτου τόσον από τα εσωτερικά όσο και από τα παράκτια ύδατα δεν θα οδηγούσε σε βελτίωση του επιπέδου ευτροφισμού στη Βαλτική Θάλασσα.

28 Το Βασίλειο της Σουηδίας αντιτάσσει συναφώς ότι η αφαίρεση του αζώτου στις περιπτώσεις όπου οι τοπικές συνθήκες δεν το απαιτούν μπορεί να ευνοήσει την

ανάπτυξη κυανοβακτηριδίων. Υπό τις περιστάσεις αυτές, εφόσον η Επιτροπή δεν αποδεικνύει ότι οι τοπικές συνθήκες επιβάλλουν την αφαίρεση του αζώτου, η αρχή της προφύλαξης συνηγορεί μάλλον υπέρ της μη αφαίρεσής του.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

29 Από το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 91/271 προκύπτει ότι όλα τα αστικά λύματα από οικισμούς με ι.π. άνω των 10 000 τα οποία καταλήγουν σε ευαίσθητη περιοχή πρέπει να υποβάλλονται, το αργότερο από τις 31 Δεκεμβρίου 1998 και μετά, σε επεξεργασία αυστηρότερη από εκείνη που προβλέπεται στο άρθρο 4 της εν λόγω οδηγίας.

30 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, για να υπάρχει απόρριψη κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 91/271, είναι αδιάφορο το αν τα λύματα αυτά απορρίπτονται απευθείας ή όχι απευθείας σε ευαίσθητη περιοχή (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, απόφαση της 25ης Απριλίου 2002, C-396/00, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 2002, σ. I-3949, σκέψεις 29 έως 32). Όπως παρατήρησε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 72 των προτάσεών της, αυτό συνάδει προς το υψηλό επίπεδο προστασίας στο οποίο αποβλέπει η πολιτική της Κοινότητας στον τομέα του περιβάλλοντος σύμφωνα με το άρθρο 174, παράγραφος 2, ΕΚ.

31 Ο προσδιορισμός των ευαίσθητων περιοχών μπορεί να στηρίζεται, σύμφωνα με το παράρτημα ΙΙ, σημείο Α, της οδηγίας 91/271, στον ευτροφισμό, στην άντληση ποσίμου ύδατος ή στις επιταγές άλλων οδηγιών.

32 Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι, το 1994, το Βασίλειο της Σουηδίας χαρακτήρισε το σύνολο των υδάτων του ως περιοχές ευαίσθητες από πλευράς ευτροφισμού και ότι όλοι οι σταθμοί επεξεργασίας αυτού του κράτους μέλους πραγματοποιούν απευθείας ή όχι απευθείας απορρίψεις στις περιοχές αυτές.

33 Από τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν οι διάδικοι προκύπτει ότι, γενικώς, μία από τις θρεπτικές ουσίες, είτε πρόκειται για τον φωσφόρο είτε πρόκειται για το άζωτο, εμφανίζεται σε μικρότερη ποσότητα σε σχέση προς την άλλη και ότι αυτή η έλλειψη περιορίζει την παραγωγή φυκιών. Αυτή η ουσία αποκαλείται τότε «περιοριστικός παράγοντας». Τα ύδατα μιας περιοχής μπορεί να είναι ευαίσθητα σε κάποια από τις ουσίες αυτές, ή και στις δύο. Η μείωση του φωσφόρου και/ή του αζώτου, αναλόγως της ευαισθησίας των εν λόγω υδάτων, καθιστά τότε δυνατό τον περιορισμό της παραγωγής φυκιών.

34 Το σύνολο των σουηδικών υδάτων έχει κριθεί ευαίσθητο στον ευτροφισμό ή στον κίνδυνο εμφάνισης ευτροφισμού από τις απορρίψεις φωσφόρου. Μόνον τα παράκτια ύδατα που βρίσκονται μεταξύ των νορβηγικών συνόρων και του Δήμου του Norrtälje χαρακτηρίστηκαν ως ευαίσθητα στον ευτροφισμό ή στον κίνδυνο εμφάνισης ευτροφισμού από τις απορρίψεις αζώτου.

35 Συνεπώς, πρέπει να θεωρηθεί ότι, αντίθετα προς τα υποστηριζόμενα από την Επιτροπή, το Βασίλειο της Σουηδίας διευκρίνισε, στο πλαίσιο του προσδιορισμού των ευαίσθητων περιοχών, ποιες θρεπτικές ουσίες πρέπει, σύμφωνα με τον πίνακα 2 του παραρτήματος Ι της οδηγίας 91/271, να αφαιρούνται κατά την απόρριψη αστικών λυμάτων στα σουηδικά εσωτερικά ύδατα. Πράγματι, όπως επισημαίνει το Βασίλειο της Σουηδίας, δεν έγινε καμία διάκριση ως προς το θέμα αυτό μεταξύ των παράκτιων και των εσωτερικών υδάτων.

36 Εξάλλου, το άρθρο 5, παράγραφος 3, της οδηγίας 91/271 καθορίζει τους κανόνες στους οποίους υπόκειται η τριτοβάθμια επεξεργασία των απορρίψεων σ' αυτές τις ευαίσθητες περιοχές. Από τη διάταξη αυτή, σε συνδυασμό προς τις διατάξεις στις οποίες παραπέμπει, προκύπτει ότι οι απορρίψεις από σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων σε ευαίσθητες περιοχές όπου παρουσιάζεται ευτροφισμός πρέπει να ανταποκρίνονται στις επιταγές του πίνακα 2 του παραρτήματος Ι της οδηγίας αυτής.

37 Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι οι επιταγές αυτές ισχύουν υπό την επιφύλαξη του παραρτήματος ΙΙ, σημείο Α, στοιχείο α΄, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 91/271 (απόφαση της 23ης Σεπτεμβρίου 2004, C-280/02, Επιτροπή κατά Γαλλίας, Συλλογή 2004, σ. I-8573, σκέψεις 104 και 105). Το σημείο ii της διάταξης αυτής προβλέπει ότι, προκειμένου για παράκτια ύδατα στα οποία διαπιστώνεται ασθενής εναλλαγή ύδατος ή τα οποία δέχονται μεγάλες ποσότητες θρεπτικών ουσιών, όσον αφορά τους μεγάλους

οικισμούς, πρέπει να προβλέπεται η αφαίρεση του φωσφόρου και/ή του αζώτου, εκτός αν καταδεικνύεται ότι η αφαίρεση αυτή δεν θα επηρεάσει το επίπεδο ευτροφισμού.

38 Ο πίνακας 2 του παραρτήματος Ι της οδηγίας αυτής αφορά τη μείωση του φωσφόρου και του αζώτου στα αστικά λύματα. Σύμφωνα με την επικεφαλίδα του πίνακα αυτού, προβλέπεται ότι, αναλόγως των τοπικών συνθηκών, εφαρμόζεται μία ή και οι δύο παράμετροι. Συγκεκριμένα, το άζωτο ή ο φωσφόρος, ή αμφότερες οι ουσίες αυτές, πρέπει να μειώνονται αναλόγως των τοπικών συνθηκών. Το κράτος μέλος μπορεί τότε να επιλέξει να εφαρμόσει την τιμή συγκέντρωσης ή την εκατοστιαία μείωση.

39 Διευκρινίζεται ότι η Επιτροπή και το Βασίλειο της Σουηδίας συμφωνούν ως προς το ότι ο ευτροφισμός της Βαλτικής Θάλασσας συνιστά μείζον περιβαλλοντικό πρόβλημα και ότι το φαινόμενο αυτό προκαλείται από αυξημένη συγκέντρωση αζώτου και φωσφόρου, δύο ουσιών οι οποίες είναι, ωστόσο, απαραίτητες για τη θαλάσσια ζωή.

40 Όπως υποστήριξε το Βασίλειο της Σουηδίας, δεν υπάρχει ενιαία λύση στο πρόβλημα του ευτροφισμού για ολόκληρη τη Βαλτική Θάλασσα.

41 Υπό τις συνθήκες αυτές, από τη δικογραφία προκύπτει ότι τα μέτρα που ενδείκνυται να ληφθούν για τη μείωση του ευτροφισμού σε ένα τμήμα της Βαλτικής Θάλασσας δεν είναι τα ίδια με τα ενδεδειγμένα για άλλο τμήμα της. Η οδηγία 91/271 προβλέπει συναφώς ότι τα κράτη μέλη αξιολογούν, βάσει των τοπικών συνθηκών, τις ουσίες –φωσφόρο και/ή άζωτο– που συμβάλλουν στον ευτροφισμό και λαμβάνουν, σύμφωνα με την αξιολόγηση αυτή, κατάλληλα μέτρα επεξεργασίας.

42 Επομένως, η οδηγία 91/271 δεν επιβάλλει αυτομάτως μείωση του φορτίου αζώτου έστω και αν οι απορρίψεις από τους σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων καταλήγουν σε ύδατα υποδοχής που βρίσκονται σε ευαίσθητη περιοχή. Εκείνο που καθορίζει το

κατά πόσον το άζωτο και/ή ο φωσφόρος πρέπει να μειωθούν είναι ο ευαίσθητος χαρακτήρας αυτών των υδάτων υποδοχής, σε συνδυασμό προς την εξέταση των τοπικών συνθηκών.

43 Συνεπώς, δεν μπορεί να γίνει δεκτή η ερμηνεία την οποία υποστηρίζει η Επιτροπή και σύμφωνα με την οποία το γεγονός και μόνον ότι οι απορρίψεις από τους σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων καταλήγουν σε ευαίσθητη ζώνη επιτρέπει να θεωρηθεί ότι η οδηγία 91/271 επιβάλλει τριτοβάθμια επεξεργασία του αζώτου. Σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφος 5, της εν λόγω οδηγίας, η υποχρέωση μείωσης του φορτίου αζώτου εξαρτάται από τον βαθμό στον οποίο οι απορρίψεις από τους σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων που βρίσκονται στις λεκάνες υδροσυλλογής των ευαίσθητων θαλάσσιων περιοχών συμβάλλουν στη ρύπανση των περιοχών αυτών.

44 Δεδομένου ότι ο καθορισμός του περιοριστικού παράγοντα δεν συνδέεται αποκλειστικά με την ευαισθησία των υδάτων υποδοχής, αλλά και με το κατά πόσον οι απορρίψεις έχουν ρυπογόνες επιπτώσεις στα ύδατα αυτά, δεν μπορεί να λεχθεί, όπως υποστηρίζει κατ' ουσίαν η Επιτροπή, ότι, δεδομένου ότι η Βαλτική Θάλασσα αυτή καθαυτήν παρουσιάζει έντονο ευτροφισμό λόγω τόσο του αζώτου όσο και του φωσφόρου και ότι τα σουηδικά εσωτερικά ύδατα καταλήγουν, στη μεγάλη πλειονότητά τους, στη θάλασσα αυτή, τόσο τα ύδατα των λιμνών και των ποταμών όσο και τα παράκτια ύδατα της Σουηδίας πρέπει να θεωρούνται ευαίσθητα στις δύο αυτές ουσίες.

45 Από τις σκέψεις αυτές προκύπτει ότι, αντίθετα προς τα υποστηριζόμενα από την Επιτροπή, η οδηγία 91/271 δεν προβλέπει γενική υποχρέωση επιβολής τριτοβάθμιας επεξεργασίας του αζώτου των απορρίψεων κάθε σταθμού επεξεργασίας αστικών λυμάτων προερχομένων από οικισμούς με ι.π. άνω των 10 000.

46 Εφόσον η οδηγία 91/271 επιβάλλει τη μείωση του φωσφόρου και/ή του αζώτου αναλόγως των τοπικών συνθηκών, ήτοι αναλόγως της ευαισθησίας των υδάτων υποδοχής σε κάποια από τις θρεπτικές αυτές ουσίες ή σε αμφότερες καθώς και του αν οι απορρίψεις αυτές έχουν ρυπογόνες επιπτώσεις στα ύδατα αυτά, είναι δυνατή η από κοινού εξέταση των σταθμών επεξεργασίας των οποίων οι απορρίψεις καταλήγουν στην ίδια λεκάνη υδροσυλλογής.

47 Εξάλλου, οι απορρίψεις, είτε απευθείας είτε εμμέσως, από τους σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων που βρίσκονται στην ίδια λεκάνη υδροσυλλογής ορισμένης ευαίσθητης περιοχής υπόκεινται, δυνάμει του άρθρου 5, παράγραφος 5, της οδηγίας 91/271, στις επιταγές που ισχύουν για τις ευαίσθητες περιοχές μόνον στον βαθμό που οι απορρίψεις αυτές συμβάλλουν στη ρύπανση της συγκεκριμένης περιοχής. Συνεπώς, πρέπει να υφίσταται αιτιώδης συνάφεια μεταξύ των εν λόγω απορρίψεων και της ρύπανσης των ευαίσθητων περιοχών.

48 Υπό το πρίσμα αυτών ακριβώς των σκέψεων πρέπει να εξεταστεί κατά πόσον η Επιτροπή απέδειξε την ύπαρξη τέτοιας αιτιώδους συνάφειας.

49 Πράγματι, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, στο πλαίσιο διαδικασίας του άρθρου 226 ΕΚ λόγω παραβάσεως, εναπόκειται στην Επιτροπή να αποδείξει την ύπαρξη της φερόμενης παράβασης. Η ίδια οφείλει να προσκομίσει στο Δικαστήριο τα στοιχεία εκείνα που είναι αναγκαία για τη διαπίστωση της παράβασης αυτής, χωρίς να μπορεί να στηριχθεί σε οποιοδήποτε τεκμήριο (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 25ης Μαΐου 1982, 96/81, Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών, Συλλογή 1982, σ. 1791, σκέψη 6, και της 26ης Απριλίου 2007, C-135/05, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 2007, σ. I-3475, σκέψη 26).

50 Εξάλλου, οσάκις η Επιτροπή προσκομίζει επαρκή στοιχεία προς απόδειξη του υποστατού των πραγματικών περιστατικών που έλαβαν χώρα στο έδαφος του καθού κράτους μέλους, σ' αυτό εναπόκειται να αμφισβητήσει ουσιαστικώς και λεπτομερώς τα προσκομισθέντα στοιχεία και τις εξ αυτών συνέπειες (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, αποφάσεις της 22ας Σεπτεμβρίου 1988, 272/86, Επιτροπή κατά Ελλάδας, Συλλογή 1988, σ. 4875, σκέψη 21, καθώς και της 9ης Νοεμβρίου 1999, C-365/97, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 1999, σ. I-7773, σκέψεις 84 και 86).

51 Πρώτον, προκειμένου για τους σταθμούς επεξεργασίας που απαριθμούνται στο τροποποιημένο παράρτημα 1, η Επιτροπή υποστηρίζει, χωρίς ωστόσο να το αποδεικνύει, ότι, αφενός, οι σταθμοί επεξεργασίας του Eslöv, του Kristianstad και του Jönköping δεν είναι εξοπλισμένοι για την αφαίρεση του αζώτου από τα αστικά λύματα τα οποία επεξεργάζονται. Αφετέρου, η Επιτροπή περιορίζεται να αναφέρει ότι το άζωτο δεν αφαιρέθηκε από τα λύματα των οικισμών Hönö, Strömstad, Lidköping, Sävsjö, Borgholm, Bjuv, Svedala, Klippan, Torekov και Åmål.

52 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο δεν έχει στη διάθεσή του επαρκή στοιχεία ώστε να προσδιορίσει επακριβώς το περιεχόμενο της παράβασης του κοινοτικού δικαίου που προσάπτεται στο Βασίλειο της Σουηδίας και να εξακριβώσει την ύπαρξη της προβαλλόμενης από την Επιτροπή παράβασης (βλ. απόφαση της 26ης Απριλίου 2007, C-195/04, Επιτροπή κατά Φινλανδίας, Συλλογή 2007, σ. I-3351, σκέψη 32).

53 Όσον αφορά, δεύτερον, τους σταθμούς επεξεργασίας που αναφέρονται στα τροποποιημένα παραρτήματα 2 και 3, πρέπει να υπομνησθεί ότι, στο πλαίσιο προσφυγής λόγω παραβάσεως, στο Δικαστήριο εναπόκειται να διαπιστώσει την ύπαρξη ή μη της προσαπτόμενης παράβασης, έστω και αν το ενδιαφερόμενο κράτος δεν αμφισβητεί την παράβαση (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, αποφάσεις της 15ης Ιανουαρίου 2002, C-439/99, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 2002, σ. I-305, σκέψη 20, και της 23ης Φεβρουαρίου 2006, C-43/05, Επιτροπή κατά Γερμανίας, σκέψη 11).

54 Πρέπει να παρατηρηθεί ότι το ίδιο το Βασίλειο της Σουηδίας αναγνωρίζει, συναφώς, ότι παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την οδηγία 91/271. Το κράτος μέλος αυτό αναφέρει ότι, κατά την εκπνοή της προθεσμίας που τάχθηκε με την αιτιολογημένη γνώμη, οι σταθμοί επεξεργασίας που απαριθμούνται στα τροποποιημένα παραρτήματα 2 και 3 δεν ανταποκρίνονταν στις επιταγές του παραρτήματος I της εν λόγω οδηγίας. Ιδίως από τις απαντήσεις του Βασιλείου της Σουηδίας στις γραπτές ερωτήσεις προκύπτει ότι, αφενός, οι σταθμοί επεξεργασίας που απαριθμούνται στο τροποποιημένο παράρτημα 2 δεν διέθεταν ειδική τεχνολογία αφαίρεσης του αζώτου. Αφετέρου, το Βασίλειο της Σουηδίας αναγνώρισε ότι οι σταθμοί επεξεργασίας που απαριθμούνται στο τροποποιημένο παράρτημα 3 διέθεταν μεν ειδική τεχνολογία αφαίρεσης του αζώτου, όμως οι απορρίψεις αζώτου που προέρχονται από τους σταθμούς αυτούς είναι τόσο σημαντικές που, ακόμα και με υψηλό ποσοστό κατακράτησης, συμβάλλουν στον ευτροφισμό.

55 Έστω και αν υποτεθεί ότι η προσφυγή της Επιτροπής υιοθετεί σφαιρική προσέγγιση για όλες τις απορρίψεις των σταθμών επεξεργασίας αστικών λυμάτων προερχομένων από οικισμούς με ι.π. άνω των 10 000, οι οποίες καταλήγουν απευθείας στις ευαίσθητες περιοχές ή στις οικείες λεκάνες υδροσυλλογής, αυτό δεν εμποδίζει να αναγνωριστεί η ύπαρξη παράβασης όσον αφορά ορισμένους από τους σταθμούς αυτούς. Πράγματι, το συμπέρασμα αυτό ενισχύεται από το γεγονός ότι το Βασίλειο της Σουηδίας, παραδεχόμενο συγχρόνως ότι οι σταθμοί επεξεργασίας που απαριθμούνται στα τροποποιημένα παραρτήματα 2 και 3 δεν ανταποκρίνονται στις επιταγές του παραρτήματος 1 της οδηγίας 91/271, ανέφερε ρητώς ότι δεν αμφισβητεί αυτό το μέρος της προσφυγής της Επιτροπής.

56 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι το Βασίλειο της Σουηδίας παρέβη τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την οδηγία 91/271 όσον αφορά τις απορρίψεις αζώτου από τους σταθμούς επεξεργασίας που απαριθμούνται στα τροποποιημένα παραρτήματα 2 και 3.

57 Τρίτον, όσον αφορά, αφενός, τους σταθμούς επεξεργασίας που απαριθμούνται στο παράρτημα 4 του υπομνήματος αντικρούσεως του Βασιλείου της Σουηδίας και, αφετέρου, τους σταθμούς επεξεργασίας που απαριθμούνται στο παράρτημα 5 του υπομνήματος αυτού, για τους οποίους κανένας ειδικός εξοπλισμός για την αφαίρεση του αζώτου δεν είναι αναγκαίος καθόσον οι απορρίψεις τους δεν συμβάλλουν στον ευτροφισμό ευαίσθητων περιοχών, πρέπει να εξεταστεί κατά πόσον η Επιτροπή απέδειξε ότι οι απορρίψεις των εν λόγω σταθμών συμβάλλουν στον ευτροφισμό των περιοχών αυτών.

58 Συναφώς, διαπιστώνεται ότι, όπως προκύπτει από τη δικογραφία, οι εν λόγω σταθμοί είναι κατανεμημένοι σε λεκάνες υδροσυλλογής, των οποίων τα ύδατα υποδοχής είναι, αφενός, το Βοθνικός Κόλπος, που αποτελεί βραχίονα της Βαλτικής Θάλασσας, και, αφετέρου, η Βαλτική Θάλασσα αυτή καθαυτήν.

Επί των σταθμών επεξεργασίας των οποίων οι απορρίψεις καταλήγουν στον Βοθνικό Κόλπο

59 Μεταξύ των σταθμών επεξεργασίας που περιλαμβάνονται στο παράρτημα 5 του υπομνήματος αντικρούσεως του Βασιλείου της Σουηδίας, ορισμένοι απορρίπτουν τα λύματά τους απευθείας ή εμμέσως στον Έσω Βοθνικό Κόλπο, ενώ άλλοι απορρίπτουν τα λύματά τους απευθείας ή εμμέσως στο Βοθνικό Πέλαγος. Συνεπώς, είναι δυνατή η από κοινού εξέταση όλων των εν λόγω σταθμών επεξεργασίας, των οποίων οι απορρίψεις καταλήγουν στην ίδια λεκάνη υδροσυλλογής.

60 Πρώτον, οι σταθμοί επεξεργασίας αστικών λυμάτων προερχομένων από οικισμούς με ι.π. άνω των 10 000 των οποίων οι απορρίψεις καταλήγουν είτε απευθείας στον Έσω

Βοθνικό Κόλπο είτε στην οικεία λεκάνη υδροσυλλογής είναι, αντιστοίχως, οι σταθμοί του Haparanda, του Luleå, του Piteå, του Skellefteå και του Umeå, καθώς και οι σταθμοί του Kiruna, του Gällivare και του Boden.

61 Οι διάδικοι συμφωνούν ως προς το ότι ο Έσω Βοθνικός Κόλπος αποτελεί τη μόνη σημαντική ζώνη της Βαλτικής Θάλασσας που δεν πάσχει, γενικώς, από ευτροφισμό. Επιπλέον, η Επιτροπή δέχεται ότι ο φωσφόρος αποτελεί τον περιοριστικό παράγοντα στον Έσω Βοθνικό Κόλπο.

62 Υπό τις συνθήκες αυτές, η Επιτροπή δεν απέδειξε ότι, λόγω των συνθηκών που επικρατούν στον Έσω Βοθνικό Κόλπο, το Βασίλειο της Σουηδίας όφειλε να επιβάλει τριτοβάθμια επεξεργασία του αζώτου σε κάθε σταθμό επεξεργασίας αστικών λυμάτων προερχομένων από οικισμούς με ι.π. άνω των 10 000, του οποίου οι απορρίψεις καταλήγουν στον Έσω Βοθνικό Κόλπο.

63 Δεύτερον, οι σταθμοί επεξεργασίας αστικών λυμάτων προερχομένων από οικισμούς με ι.π. άνω των 10 000 των οποίων οι απορρίψεις καταλήγουν είτε απευθείας στο Βοθνικό Πέλαγος είτε στην οικεία λεκάνη υδροσυλλογής είναι, αντιστοίχως, οι σταθμοί του Örnsköldsvik, του Härnösand, του Timrå, του Sundsvall, του Hudiksvall, του Söderhamn και του Gävle, καθώς και οι σταθμοί του Sollefteå, του Östersund, του Åre, του Ljusdal, του Bollnäs, του Mora, του Falun, του Borlänge, του Avesta και του Sandviken.

64 Οι διάδικοι δεν συμφωνούν όσον αφορά, αφενός, την ύπαρξη ευτροφισμού και τον καθορισμό του περιοριστικού παράγοντα στο Βοθνικό Πέλαγος και, αφετέρου, την ύπαρξη και τις τυχόν συνέπειες της μετακίνησης αζώτου που προέρχεται από τον Βοθνικό Κόλπο και κατεβαίνει έως τη Βαλτική Θάλασσα αυτή καθαυτήν.

— Επί της ύπαρξης ευτροφισμού και του καθορισμού του περιοριστικού παράγοντα στο Βοθνικό Πέλαγος

65 Σύμφωνα με τα πορίσματα των μελετών που επισύναψε στη δικογραφία το Βασίλειο της Σουηδίας, ο Βοθνικός Κόλπος, συμπεριλαμβανομένου του Βοθνικού Πελάγους, είναι η μόνη υποπεριοχή της Βαλτικής Θάλασσας που δεν παρουσιάζει εμφανή σημεία ευτροφισμού.

66 Η Επιτροπή στηρίζει τον ισχυρισμό της ότι το άζωτο αποτελεί σημαντικό περιοριστικό παράγοντα του ευτροφισμού του Βοθνικού Πελάγους στην έκθεση του 2003.

67 Ωστόσο, στην έκθεση αυτή τονίζεται ότι γίνεται γενικώς δεκτό ότι δεν υπάρχει πρόβλημα ευτροφισμού στα υπεράκτια ύδατα του Βοθνικού Κόλπου.

68 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε ότι το άζωτο αποτελεί σημαντικό περιοριστικό παράγοντα του ευτροφισμού στα υπεράκτια ύδατα του Βοθνικού Πελάγους.

69 Σύμφωνα με τα πορίσματα της έκθεσης του 2003, ο ευτροφισμός αποτελεί πρόβλημα στη Βαλτική Θάλασσα αυτή καθαυτήν, στις περιοχές Cattégat και Sund καθώς και στις παράκτιες ζώνες του Βοθνικού Πελάγους, όπου οι εναλλαγές ύδατος είναι ασθενείς και η περιεκτικότητα των υδάτων σε θρεπτικές ουσίες υψηλή.

70 Όσον αφορά τα παράκτια ύδατα, η έκθεση του 2003 αναφέρει ότι τα ύδατα αυτά υφίστανται ευτροφισμό λόγω των ασθενών εναλλαγών ύδατος και των υψηλών φορτίων σε θρεπτικές ουσίες στα ύδατα αυτά. Εξάλλου, η έκθεση αυτή υποστηρίζει ότι ο φωσφόρος αποτελεί τον κύριο περιοριστικό παράγοντα στα σουηδικά παράκτια ύδατα.

71 Πρέπει, συναφώς, να ληφθεί υπόψη η περίπτωση ii του παραρτήματος ΙΙ, σημείο Α, στοιχείο α΄, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 91/271, δυνάμει της οποίας, στις παράκτιες ζώνες, όπου διαπιστώνεται ότι η εναλλαγή ύδατος είναι ασθενής ή οι οποίες δέχονται μεγάλες ποσότητες θρεπτικών ουσιών, οι απορρίψεις από μικρούς οικισμούς είναι συνήθως ήσσονος σημασίας, αλλά, όσον αφορά τους μεγάλους οικισμούς, πρέπει να προβλέπεται η αφαίρεση του φωσφόρου και/ή του αζώτου, εκτός αν αποδεικνύεται ότι η αφαίρεση αυτή δεν θα επηρεάσει το επίπεδο ευτροφισμού.

72 Συναφώς, η έκθεση του 2003 αποκαλύπτει ότι εξακολουθούν να υφίστανται αμφιβολίες ως προς την αποτελεσματικότητα της αφαίρεσης του αζώτου και αναφέρει ότι μια μείωση των φορτίων αζώτου στα τμήματα της Βαλτικής Θάλασσας όπου περιοριστικός παράγων είναι ο φωσφόρος θα είχε περιορισμένο μόνον αποτέλεσμα στον ευτροφισμό.

73 Εξάλλου, το Βασίλειο της Σουηδίας αναφέρει, χωρίς η Επιτροπή να προσκομίζει αποδείξεις περί του αντιθέτου, ότι η αφαίρεση του αζώτου θα είχε ως συνέπεια τη μείωση της μετακίνησης αζώτου από τον Έσω Βοθνικό Κόλπο προς το Βοθνικό Πέλαγος κατά περίπου 19 τόνους, πράγμα που αντιπροσωπεύει λιγότερο από το 0,1 % της συνολικής μετακίνησης αζώτου μεταξύ των δύο αυτών θαλασσίων ζωνών. Συνεπώς, η επίδραση της αφαίρεσης του αζώτου στον Βοθνικό Κόλπο επί του επιπέδου ευτροφισμού της Βαλτικής Θάλασσας αυτής καθαυτήν είναι ασήμαντη.

74 Υπό τις περιστάσεις αυτές, διαπιστώνεται ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε ότι, λόγω των συνθηκών που επικρατούν στο Βοθνικό Πέλαγος, το Βασίλειο της Σουηδίας όφειλε να επιβάλει τριτοβάθμια επεξεργασία του αζώτου που περιέχεται στις απορρίψεις κάθε σταθμού επεξεργασίας αστικών λυμάτων από οικισμούς με ι.π. άνω των 10 000, των οποίων οι απορρίψεις καταλήγουν στο Βοθνικό Πέλαγος.

— Επί της ύπαρξης και των τυχόν συνεπειών της μετακίνησης αζώτου που προέρχεται από τον Βοθνικό Κόλπο και κατεβαίνει έως τη Βαλτική Θάλασσα αυτή καθαυτήν

75 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, εν πάση περιπτώσει, σημαντική ποσότητα θρεπτικών ουσιών μετακινείται μεταξύ των διαφόρων θαλασσίων λεκανών. Έτσι, το 62 % της συνολικής ποσότητας αζώτου που απορρίπτεται απευθείας ή εμμέσως στον Έσω Βοθνικό Κόλπο διοχετεύεται στη συνέχεια στο Βοθνικό Πέλαγος, το οποίο αποτελεί θαλάσσια περιοχή όπου το άζωτο συνιστά σημαντικό περιοριστικό παράγοντα.

76 Αφενός, είναι αληθές, όπως υποστηρίζουν η Επιτροπή και το Βασίλειο της Σουηδίας, ότι η υποχρέωση επεξεργασίας του αζώτου πρέπει να εκτιμάται σφαιρικώς, λαμβανομένων ταυτοχρόνως υπόψη τόσο της ευαισθησίας των εσωτερικών υδάτων όσο και της ευαισθησίας των παράκτιων υδάτων υποδοχής. Πρέπει, πάντως, να θεωρηθεί ότι η έννοια της λεκάνης υδροσυλλογής έχει όρια. Συναφώς, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Επιτροπή δέχθηκε ότι, αντίθετα προς τα προκύπτοντα από το σημείο 44 του υπομνήματος απαντήσεώς της, δεν ισχυρίζεται ότι ο Έσω Βοθνικός Κόλπος και το Βοθνικό Πέλαγος μπορούν να θεωρηθούν ως λεκάνες υδροσυλλογής της Βαλτικής Θάλασσας αυτής καθαυτήν.

77 Αφετέρου, όσον αφορά το επιχείρημα του Βασιλείου της Σουηδίας ότι οι εναλλαγές ύδατος μεταξύ του Έσω Βοθνικού Κόλπου, του Βοθνικού Πελάγους και της Βαλτικής Θάλασσας αυτής καθαυτήν είναι εξαιρετικά περιορισμένες, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, όπως προκύπτει από τη δικογραφία που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο, η Βαλτική Θάλασσα είναι αβαθής, πράγμα που δεν ευνοεί τις εναλλαγές ύδατος. Εξάλλου, από το παράρτημα 11 του υπομνήματος αντικρούσεως του Βασιλείου της Σουηδίας, που συνίσταται σε τοπογραφικό χάρτη της Βαλτικής Θάλασσας, προκύπτει ότι, μεταξύ του Έσω Βοθνικού Κόλπου και του Βοθνικού Πελάγους, οι εναλλαγές ύδατος περιορίζονται από φυσικά εμπόδια που βρίσκονται στο επίπεδο του βορείου τμήματος του αρχιπελάγους του Kvarken. Σύμφωνα με τον χάρτη αυτόν, ο Έσω Βοθνικός Κόλπος και το Βοθνικό Πέλαγος συνδέονται μεταξύ τους με υφάλους των οποίων τα ύδατα έχουν μέγιστο βάθος 25 μέτρων. Η διαπίστωση αυτή επιβεβαιώνεται, εξάλλου, και από το παράρτημα 12 του υπομνήματος αυτού, που απεικονίζει την τομή του βυθού της Βαλτικής Θάλασσας.

78 Υπό τις περιστάσεις αυτές, διαπιστώνεται ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε ότι δεν υπάρχει κανένα φυσικό εμπόδιο που να περιορίζει τη μετακίνηση αζώτου μεταξύ των εν λόγω θαλασσίων λεκανών.

79 Εξάλλου, όπως παρατήρησε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 93 των προτάσεών της, το Βοθνικό Πέλαγος αποτελεί πραγματική πηγή αζώτου. Επιπλέον, στην έκθεση του 2003, γίνεται δεκτό ότι τα προβλήματα ευτροφισμού που συνδέονται με το άζωτο στον Βοθνικό Κόλπο είναι ήσσονος σημασίας και μόνον μια μικρή ποσότητα αζώτου μετακινείται μέχρι τη Βαλτική Θάλασσα αυτή καθαυτήν. Η παρουσία υφάλων και το περιορισμένο πλάτος του Βοθνικού Κόλπου γύρω από τους νήσους Åland αφήνουν επίσης να εννοηθεί ότι μια τέτοια τοπογραφία δεν ευνοεί τη μετακίνηση ύδατος και, συνεπώς, αζώτου.

80 Συνεπώς, αν όντως υπάρχει μετακίνηση αζώτου μεταξύ του Βοθνικού Κόλπου και της Βαλτικής Θάλασσας αυτής καθαυτήν, η Επιτροπή δεν απέδειξε ότι η ροή των υδάτων από τον Έσω Βοθνικό Κόλπο και το Βοθνικό Πέλαγος προς τη Βαλτική Θάλασσα αυτή καθαυτήν συνεπάγεται μετακίνηση, σε σημαντική ποσότητα, ρύπανσης από άζωτο από τις βόρειες περιοχές της Σουηδίας, στις οποίες οι σταθμοί επεξεργασίας δεν προβαίνουν σε αφαίρεση του αζώτου.

81 Συναφώς, πρέπει να παρατηρηθεί ότι οι διάδικοι συμφωνούν ως προς το ότι περίπου το 11 % του συνολικού αζώτου που υπάρχει στο Βοθνικό Πέλαγος καταλήγει στη Βαλτική Θάλασσα αυτή καθαυτήν.

82 Ωστόσο, όπως προκύπτει από τα έγγραφα της δικογραφίας και από τις παρατηρήσεις του Βασιλείου της Σουηδίας κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, το κράτος μέλος αυτό επισημαίνει ότι το κρίσιμο ποσοστό είναι το ποσοστό που αντιπροσωπεύει η ποσότητα αζώτου που απορρίπτεται από τους σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων προερχομένων από οικισμούς με ι.π. άνω των 10 000, των οποίων οι απορρίψεις καταλήγουν στον Βοθνικό Κόλπο, και η οποία μετακινείται προς τη Βαλτική Θάλασσα. Αντιθέτως, η συνολική εισροή αζώτου δεν μπορεί, εν προκειμένω, να θεωρηθεί κρίσιμο στοιχείο προκειμένου να καθοριστεί κατά πόσον το άζωτο που προέρχεται από τους εν λόγω σταθμούς πρέπει να υποβάλλεται σε τριτοβάθμια επεξεργασία.

83 Πράγματι, από τα έγγραφα της δικογραφίας καταδεικνύεται ότι οι θρεπτικές ουσίες, μεταξύ των οποίων και το άζωτο, προέρχονται από πλήθος ανθρώπινων δραστηριοτήτων και φθάνουν τελικά στη θάλασσα, πρώτον, μέσω των εκπομπών στην ατμόσφαιρα και των εξ αυτών αποθέσεων, δεύτερον, μέσω των απορρίψεων από

περιστασιακές πηγές που βρίσκονται κατά μήκος της ακτής ή προέρχονται από λεκάνες υδροσυλλογής, οι οποίες μεταφέρονται από τους ποταμούς, και, τρίτον, μέσω των απωλειών διάχυτων πηγών.

84 Συναφώς, από τα έγγραφα της δικογραφίας καταδεικνύεται ότι, αφενός, μεγάλο μέρος της ποσότητας αζώτου που υπάρχει στον Βοθνικό Κόλπο προέρχεται από απορρίψεις διάχυτων πηγών. Αφετέρου, εντός της κατηγορίας αυτής, η γεωργία αποτελεί την ανθρώπινη δραστηριότητα που ευθύνεται για μεγάλο μέρος των απορρίψεων αζώτου.

85 Επομένως, η ποσότητα αζώτου που απορρίπτεται από τους σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων από οικισμούς με ι.π. άνω των 10 000 δεν αντιστοιχεί στο ποσοστό αζώτου που αναφέρει η Επιτροπή.

86 Υπό τις συνθήκες αυτές, δύσκολα μπορεί να εννοηθεί σε τι αντιστοιχεί το ποσοστό μετακίνησης 62 % που αναφέρει η Επιτροπή. Ένα τέτοιο ποσοστό δεν μπορεί, εν πάση περιπτώσει, να αντιστοιχεί στην ποσότητα αζώτου που περιέχεται στις απορρίψεις των σταθμών επεξεργασίας αστικών λυμάτων προερχομένων από οικισμούς με ι.π. άνω των 10 000.

87 Σύμφωνα με τις παρατηρήσεις του Βασιλείου της Σουηδίας κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, το ποσοστό μετακίνησης αζώτου, που περιλαμβάνει αποκλειστικά τις απορρίψεις αυτής της θρεπτικής ουσίας που προέρχονται από τους εν λόγω σταθμούς επεξεργασίας, ανέρχεται περίπου στο 1,2 %.

88 Υπό τις περιστάσεις αυτές, η Επιτροπή δεν απέδειξε ότι η μετακίνηση αζώτου προερχομένου από τους σουηδικούς σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων οικισμών με ι.π. άνω των 10 000, των οποίων οι απορρίψεις καταλήγουν στον Βοθνικό Κόλπο προς τη Βαλτική Θάλασσα αυτή καθαυτήν, μπορεί να θεωρηθεί σημαντική κατά τη νομολογία σύμφωνα με την οποία η εισροή αζώτου που προκαλείται από τα αστικά λύματα που καταλήγουν σε ύδατα που παρουσιάζουν ευτροφισμό πρέπει να θεωρείται σημαντική όταν αντιπροσωπεύει περίπου το 10 % της συνολικής εισροής αζώτου (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, προμνησθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Γαλλίας, σκέψη 77).

89 Εξάλλου, η επιτροπή Helcom, που προβλέπεται από τη Σύμβαση για τη Βαλτική Θάλασσα, υιοθέτησε, κατά τη συνάντηση υπουργών στην Κρακοβία στις 15 Νοεμβρίου 2007, σχέδιο δράσης για τη Βαλτική Θάλασσα (Helcom Baltic Sea Action Plan). Αυτό το σχέδιο, που συζητήθηκε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, προβλέπει ανώτατο όριο για τις απορρίψεις αζώτου και φωσφόρου καθώς και την απαραίτητη μείωση του αζώτου και του φωσφόρου στα διάφορα τμήματα της Βαλτικής Θάλασσας, Από αυτό προκύπτει ότι, για τον Έσω Βοθνικό Κόλπο και το Βοθνικό Πέλαγος, δεν είναι αναγκαία η μείωση του ποσοστού αζώτου.

90 Είναι μεν ακριβές ότι, ταυτόχρονα, το εν λόγω σχέδιο συνιστά μείωση του αζώτου στη Βαλτική Θάλασσα αυτή καθαυτήν κατά 94 000 τόνους ετησίως, πρέπει, όμως να παρατηρηθεί ότι, όπως υποστήριξε η Δημοκρατία της Φινλανδίας κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, αυτή η υποχρέωση δεν αφορά το Βασίλειο της Σουηδίας. Αντιθέτως, αφορά τα κράτη μέλη που βρίσκονται στη ζώνη της λεκάνης υδροσυλλογής της Βαλτικής Θάλασσας αυτής καθαυτήν.

91 Υπό τις συνθήκες αυτές, η Επιτροπή δεν απέδειξε, αφενός, ότι οι απορρίψεις αζώτου που προέρχονται από τα εσωτερικά και τα παράκτια ύδατα του Έσω Βοθνικού Κόλπου συμβάλλουν στον ευτροφισμό του Βοθνικού Πελάγους και, αφετέρου, ότι το άζωτο αποτελεί τον κύριο περιοριστικό παράγοντα του ευτροφισμού του Βοθνικού Πελάγους.

92 Από όλα τα ανωτέρω προκύπτει ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε ότι η ποσότητα αζώτου που προέρχεται από τους σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων προερχομένων από οικισμούς με ι.π. άνω των 10 000 των οποίων οι απορρίψεις καταλήγουν στον Βοθνικό Κόλπο συμβάλλει στον ευτροφισμό στη Βαλτική Θάλασσα αυτή καθαυτήν. Συνεπώς, η Επιτροπή δεν προσκόμισε απόδειξη περί του ότι το Βασίλειο της Σουηδίας όφειλε να επιβάλει τριτοβάθμια επεξεργασία του αζώτου σε όλους τους σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων από οικισμούς με ι.π. άνω των 10 000 των οποίων οι απορρίψεις καταλήγουν στον Βοθνικό Κόλπο.

93 Υπό τις περιστάσεις αυτές, πρέπει να θεωρηθεί ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε ότι το Βασίλειο της Σουηδίας παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την οδηγία 91/271 όσον αφορά κάθε σταθμό επεξεργασίας αστικών λυμάτων από οικισμούς με ι.π. άνω των 10 000 του οποίου οι απορρίψεις καταλήγουν στον Βοθνικό Κόλπο.

Επί των σταθμών επεξεργασίας των οποίων οι απορρίψεις καταλήγουν στη λεκάνη υδροσυλλογής της Βαλτικής Θάλασσας αυτής καθαυτήν

94 Όσον αφορά τις απορρίψεις από τους σταθμούς επεξεργασίας που απαριθμούνται στο παράρτημα 4 του υπομνήματος αντικρούσεως του Βασιλείου της Σουηδίας και οι οποίοι βρίσκονται στο εσωτερικό των νοτίων εδαφών της Σουηδίας και επεξεργάζονται τα αστικά λύματα από οικισμούς με ι.π. άνω των 10 000 που βρίσκονται στη λεκάνη υδροσυλλογής τα ύδατα της οποίας διοχετεύονται προς τα ευαίσθητα στο άζωτο παράκτια ύδατα μεταξύ των νορβηγικών συνόρων και του Δήμου του Norrtälje, το Βασίλειο της Σουηδίας υποστηρίζει ότι δεν είναι αναγκαία η τριτοβάθμια επεξεργασία του αζώτου στο μέτρο που το φαινόμενο της φυσικής κατακράτησης επιτρέπει επαρκή μείωση αυτής της θρεπτικής ουσίας.

95 Συναφώς, από τη δικογραφία που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο προκύπτει ότι η κατακράτηση αποτελεί φυσική διαδικασία επενεργούσα στις λίμνες και τα ρεύματα ύδατος που συλλαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος του απορριπτόμενου αζώτου και το μετατρέπουν σε αβλαβές αέριο, που είναι αντίστοιχη της διαδικασίας που χρησιμοποιείται κατά την εξάλειψη του αζώτου από τους σταθμούς επεξεργασίας. Η κατακράτηση λαμβάνει χώρα κυρίως στις λεκάνες, όπου η ροή του ύδατος επιβραδύνεται και ο χρόνος παραμονής του διαρκεί συνήθως επί έτη. Το φαινόμενο αυτό εκδηλώνεται κατά τρόπον ώστε το άζωτο εξαλείφεται είτε μαζί με την οργανική ουσία των προσχωματικών υλικών του πυθμένα των λιμνολεκανών είτε με τη διαδικασία της νιτροποίησης/απονίτρωσης των μικροβίων ως αζώτου υπό μορφή αερίου στην ατμόσφαιρα.

96 Η Επιτροπή δεν αμφισβητεί ότι η κατακράτηση αποτελεί χημική διεργασία του ύδατος η οποία μειώνει τη συγκέντρωση του αζώτου, υποστηρίζει όμως ότι η διαδικασία αυτή δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως υποκατάστατο της εξάλειψης του αζώτου από τους σταθμούς επεξεργασίας την οποία προβλέπει η οδηγία 91/271, καθόσον αυτό

αντιβαίνει στην αρχή της προφύλαξης. Η Επιτροπή θεωρεί, εξάλλου, ότι η διαδικασία της κατακράτησης του αζώτου δεν επιτρέπει τη μόνιμη εξάλειψή του και υπόκειται σε εποχικές διακυμάνσεις.

97 Πρέπει, καταρχάς, να παρατηρηθεί ότι καμία διάταξη της οδηγίας 91/271 δεν εμποδίζει να θεωρηθεί η φυσική κατακράτηση του αζώτου ως μέθοδος αφαίρεσης του αζώτου από τα αστικά λύματα.

98 Όσον αφορά το επιχείρημα της Επιτροπής ότι η διαδικασία κατακράτησης του αζώτου είναι υπερβολικά ασταθής ώστε να λαμβάνεται υπόψη, πρέπει να σημειωθεί ότι το Βασίλειο της Σουηδίας επισήμανε ότι ο υπολογισμός των απορρίψεων κάθε οικισμού στα ευαίσθητα παράκτια ύδατα στηρίζεται στις πραγματικές απορρίψεις του οικισμού σε συνδυασμό με την κατακράτηση, υπολογιζόμενη κατά περίπτωση. Η χρησιμοποιούμενη μέθοδος περιλαμβάνει τα αποτελέσματα πραγματικών μετρήσεων της περιεκτικότητας σε άζωτο στα διάφορα ρεύματα ύδατος και οι υπολογισμοί στηρίζονται συνήθως σε πρόγραμμα μετρήσεων για περιόδους έως και δέκα ετών. Από αυτό προκύπτει ότι οι υπολογισμοί αυτοί λαμβάνουν επίσης υπόψη το άζωτο που επιστρέφει στο ύδωρ, το δε αποτέλεσμα αυτό αντιπροσωπεύει, συνεπώς, την καθαρή κατακράτηση που περιλαμβάνει το σύνολο του αζώτου, συμπεριλαμβανομένου και εκείνου που συνελέγη και, στη συνέχεια, ελευθερώθηκε εκ νέου.

99 Περαιτέρω, πρέπει να παρατηρηθεί ότι η έκθεση του 2003 δέχεται ότι η φυσική κατακράτηση αποτελεί αποδεκτή επιλογή.

100 Τέλος, πρέπει να υπομνησθεί ότι, όπως τονίστηκε στη σκέψη 47 της παρούσας απόφασης, πρέπει να υπάρχει η προσήκουσα αιτιώδης συνάφεια μεταξύ των απορρίψεων και της ρύπανσης των ευαίσθητων περιοχών. Συνεπώς, καίτοι τα ύδατα της Βαλτικής Θάλασσας αυτής καθαυτήν υφίστανται ευτροφισμό λόγω, μεταξύ άλλων, του αζώτου, εφόσον η Επιτροπή δεν απέδειξε ότι οι απορρίψεις αζώτου από τους σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων οικισμών με ι.π. άνω των 10 000 που καταλήγουν στη Βαλτική Θάλασσα αυτή καθαυτήν συμβάλλουν στον ευτροφισμό της, δεν πρέπει να απαιτείται τριτοβάθμια επεξεργασία του αζώτου για κάθε έναν από τους σταθμούς αυτούς.

101 Εξάλλου, όπως παρατήρησε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 82 των προτάσεών της, ο πίνακας 2 του παραρτήματος Ι της οδηγίας 91/271 επιβάλλει, στο πλαίσιο της τριτοβάθμιας επεξεργασίας, όχι πλήρη επεξεργασία, αλλά, όσον αφορά το άζωτο, μείωση επιτρέπουσα να επιτευχθεί είτε συγκέντρωση 15 mg/l για τους οικισμούς με ι.π. μεταξύ 10 000 και 100 000, είτε ελάχιστη εκατοστιαία μείωση 70 έως 80 %. Συνεπώς, η έμμεση απόρριψη αζώτου σε ύδατα ευαίσθητα στο στοιχείο αυτό δεν συνεπάγεται υποχρέωση μείωσης του αζώτου παρά μόνον αν, όσον αφορά έναν ορισμένο σταθμό επεξεργασίας, φθάνει σ' αυτές τις ευαίσθητες ζώνες περισσότερο από το 30 % του αζώτου που περιέχεται στα αστικά λύματα.

102 Πρέπει, συνεπώς, να καθοριστεί αν η Επιτροπή απέδειξε ότι οι απορρίψεις των εν λόγω σταθμών επεξεργασίας δεν είναι σύμφωνες με τις επιταγές αυτές.

103 Προκαταρκτικώς, όπως παρατηρεί το Βασίλειο της Σουηδίας, το έδαφος του κράτους μέλους αυτού αποτελείται από πολλές λίμνες και ποταμούς. Το Βασίλειο της Σουηδίας προσέθεσε επίσης ότι μεσολαβεί σημαντικό χρονικό διάστημα προτού το άζωτο που καταλήγει στο υδραυλικό σύστημα φθάσει στην ακτή και ότι η φυσική διαδικασία χωρισμού του αζώτου στις απορρίψεις έχει, συνεπώς, μακρά διάρκεια. Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να διαπιστωθεί ότι τα φυσικά χαρακτηριστικά του σουηδικού εδάφους ευνοούν προφανώς την κατακράτηση του αζώτου.

104 Αφενός, το Βασίλειο της Σουηδίας υποστήριξε, χωρίς να αντικρουσθεί από την Επιτροπή, ότι ένας κλασικός σταθμός επεξεργασίας εξοπλισμένος για μηχανική, βιολογική και χημική απορρύπανση προβαίνει πάντοτε σε κάποια αφαίρεση του αζώτου, έστω και αν δεν είναι ειδικά εξοπλισμένος προς τούτο. Η μείωση αζώτου σε ένα τέτοιο σταθμό επεξεργασίας ανέρχεται κατά μέσον όρο στο 30 %. Αφετέρου, από τις πληροφορίες που ανακοίνωσε το Βασίλειο της Σουηδίας με την απάντησή του στις γραπτές ερωτήσεις προκύπτει ότι, σύμφωνα με υπολογισμούς που πραγματοποιήθηκαν το 2008, το ποσοστό κατακράτησης αζώτου είναι 54 % για τον σταθμό επεξεργασίας του Filipstad, 81 % για τον σταθμό του Kumla, 47 % για τον σταθμό του Flen, 92 % για τον σταθμό του Nässjö, 74 % για τον σταθμό του Tranås, 70 % για τον σταθμό του Vimmerby και 48 % για τον σταθμό επεξεργασίας του Olofström.

105 Διαπιστώνεται ότι, υπό τις περιστάσεις αυτές, η Επιτροπή δεν απέδειξε ότι, για κάθε έναν από τους σταθμούς που απαριθμούνται στο παράρτημα 4 του υπομνήματος αντικρούσεως του Βασιλείου της Σουηδίας, τα συνδυασμένα αποτελέσματα, αφενός, της μείωσης του αζώτου από τους σταθμούς επεξεργασίας και, αφετέρου, της φυσικής κατακράτησης δεν επιτρέπουν να επιτευχθεί η ελάχιστη ποσοστιαία μείωση αζώτου την οποία επιβάλλει η οδηγία 91/271.

106 Υπό τις συνθήκες αυτές, διαπιστώνεται ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε την προβαλλόμενη παράβαση όσον αφορά τους εν λόγω σταθμούς.

107 Από το σύνολο των ανωτέρω προκύπτει ότι το Βασίλειο της Σουηδίας, μη έχοντας μεριμνήσει, το αργότερο έως τις 31 Δεκεμβρίου 1998, ώστε οι απορρίψεις των σταθμών επεξεργασίας αστικών λυμάτων προερχομένων από οικισμούς με ι.π. άνω των 10 000 που απαριθμούνται στα τροποποιημένα παραρτήματα 2 και 3, οι οποίες καταλήγουν απευθείας στις ευαίσθητες περιοχές ή στις οικείες λεκάνες υδροσυλλογής, να ανταποκρίνονται στις σχετικές επιταγές του παραρτήματος Ι της οδηγίας 91/271, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 5, παράγραφοι 2, 3 και 5, της εν λόγω οδηγίας.

108 Η προσφυγή απορρίπτεται κατά τα λοιπά.

Επί των δικαστικών εξόδων

109 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Καίτοι η Επιτροπή ηττήθηκε ως προς το ουσιώδες μέρος των ισχυρισμών της, εφόσον το Βασίλειο της Σουηδίας δεν ζήτησε να καταδικαστεί η Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα, πρέπει να οριστεί ότι κάθε διάδικος φέρει τα δικαστικά έξοδά του.

110 Δυνάμει του άρθρου 69, παράγραφος 4, του Κανονισμού Διαδικασίας, τα παρεμβάντα στη διαφορά κράτη μέλη φέρουν τα δικαστικά έξοδά τους.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφασίζει:

1) Το Βασίλειο της Σουηδίας, μη έχοντας μεριμνήσει, το αργότερο έως τις 31 Δεκεμβρίου 1998, ώστε οι απορρίψεις των σταθμών επεξεργασίας αστικών λυμάτων προερχομένων από οικισμούς με ισοδύναμο πληθυσμό άνω των 10 000 που απαριθμούνται στα παραρτήματα 2 και 3 του υπομνήματος αντικρούσεως, όπως αυτά τροποποιήθηκαν με το υπόμνημα ανταπαντήσεως, οι οποίες καταλήγουν απευθείας στις ευαίσθητες περιοχές ή στις οικείες λεκάνες υδροσυλλογής, να ανταποκρίνονται στις σχετικές επιταγές του παραρτήματος Ι της οδηγίας 91/271/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1991, για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 98/15/ΕΚ της Επιτροπής, της 27ης Φεβρουαρίου 1998, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 5, παράγραφοι 2, 3 και 5, της εν λόγω οδηγίας.

2) Απορρίπτει την προσφυγή κατά τα λοιπά.

3) Η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, το Βασίλειο της Σουηδίας και η Δημοκρατία της Φινλανδίας φέρουν τα δικαστικά έξοδά τους.

(υπογραφές)